

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 บัญญัติไว้ว่า การศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้ เพื่อความเจริญของงานของบุคคลและสังคมโดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึกอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรมและสร้างสรรค์จริยธรรม ก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคมการเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ความมุ่งหมายของการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติ เติบโตตามศักยภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545, หน้า 12-13) สอดคล้องกับแนวพระราชดำริเกี่ยวกับการศึกษาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช สรุปได้ว่า การศึกษาต้องมุ่งพัฒนาและเพิ่มพูนองค์ความรู้ใหม่ พัฒนาศักยภาพของผู้เรียน มุ่งสร้างปัญญาและคุณลักษณะของชีวิต เพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถดำรงชีพเพื่อตนเอง พึ่งพาตนเองได้ สามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตจริงได้และมีส่วนสร้างสรรค์ประโยชน์เพื่อสังคมส่วนรวม (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2542, หน้า 18-48)

การศึกษามีสถาบันการศึกษาเป็นองค์การทางสังคม ที่ทำหน้าที่ในการจัดการศึกษาให้กับประชาชน ทั้งการศึกษาในระบบ นอกระบบและอรรถศาสตร์ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้แบ่งระบบการศึกษาออกเป็น 2 ระดับ คือ การศึกษาขั้นพื้นฐานและการศึกษาอุดมศึกษา โดยการบริหารสถาบันการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จะมีผู้บริหารสถานศึกษาทำหน้าที่ในการบริหาร ซึ่งมีขอบข่ายและภารกิจที่สำคัญ 4 ประการ คือ การบริหารวิชาการ การบริหารบุคคล การบริหารงบประมาณ และการบริหารทั่วไป ในบรรดาภารกิจที่สำคัญทั้ง 4 ประการนี้ การบริหารงานวิชาการจัดว่าเป็นภารกิจที่มีความสำคัญมากที่สุด เป็นหัวใจของ การศึกษา ดังกระแสพระราชดำรัสเกี่ยวกับการศึกษาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ได้พระราชทานไว้สรุปได้ว่า เพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายของการศึกษา การจัดการศึกษา จึงควรมุ่งให้ การศึกษาด้านวิชาการ โดยการถ่ายทอดความรู้ควบคู่ไปกับการฝึกฝนขัดเกลาความคิด

ความประพฤติกและคุณธรรม (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2542) สอดคล้องกับแนวคิดที่ว่า การบริหารวิชาการเป็นงานหลักของสถานศึกษา คุณภาพการศึกษาจะปรากฏเด่นชัดเมื่อการบริหาร วิชาการประสบความสำเร็จ (อุทัย บุญประเสริฐ, 2540, หน้า 25) และจากการศึกษาของ สมิทธิ์และ คณะ (Smith & others, 1997 อ้างถึงใน ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2543, หน้า 2) ในด้านการใช้เวลา ในการบริหารงานและการให้ความสำคัญของงานในสถานศึกษา พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาใช้เวลา ในการบริหารงานวิชาการมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 40

สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ ได้รายงานผลการทดสอบคุณภาพการศึกษา ระดับชาติของประเทศไทย (O-Net) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 กลุ่มวิชาการหลัก เช่น วิชาคณิตศาสตร์ วิชาภาษาไทย วิชาสังคมศึกษา วิชาภาษาอังกฤษ และวิชาวิทยาศาสตร์ ตั้งแต่ปีการศึกษา 2549-2550 พบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาลดลง ดังนี้ วิชาภาษาไทย คะแนนเฉลี่ย 50.33-50.70 วิชาคณิตศาสตร์ คะแนนเฉลี่ย 29.56-32.49 วิชาสังคมศึกษา คะแนนเฉลี่ย 37.94-37.76 วิชาภาษาอังกฤษ คะแนนเฉลี่ย 32.37-30.93 และวิชาวิทยาศาสตร์ คะแนนเฉลี่ย 34.88-34.62 ต่ำกว่าเกณฑ์ เป็นอย่างมาก (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน), 2551) และนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 6 ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่จบไม่พร้อมรุ่นมีเพิ่มขึ้น ทุกปีเห็นได้จาก ปีการศึกษา 2549 เรียนจบ 258,236 เรียนไม่จบ 20,292 คิดเป็น 7.29% ปีการศึกษา 2550 เรียนจบ 257,656 เรียนไม่จบ 21,346 คิดเป็น 7.65% (จริยา สมประสงค์, 2553) จากข้อมูล ดังกล่าว เป็นดัชนีชี้วัดให้เห็นว่าคุณภาพการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานที่จะมุ่งต่อในระดับอุดมศึกษา ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยเฉพาะการบริหารงานวิชาการไม่ประสบ ความสำเร็จ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเกือบทุกวิชามีแนวโน้มลดต่ำลงอย่างเห็นได้ชัด และนักเรียน ไม่สามารถเรียนจบตามกำหนดของหลักสูตรเพิ่มมากขึ้น สอดคล้องกับรายงานการวิจัยการจัด การศึกษาระดับมัธยมศึกษาของ สมาคมผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษาแห่งประเทศไทย (2548, หน้า 78-79) ที่พบว่า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ขาดแนวปฏิบัติการดำเนินงานวิชาการที่ชัดเจน ขาดการพัฒนาบุคลากรในช่วงชั้นที่ 3-4 ทำให้มีผลกระทบต่อการดำเนินงานวิชาการซึ่งเป็นงาน ที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนโดยตรงและส่งผลถึงคุณภาพการจัดการศึกษาในระดับ มัธยมศึกษา และข้อมูลผลการวิจัยของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา เรื่อง การติดตามผล การปฏิรูปการศึกษาดมนโยบายฟื้นฟู (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547) พบว่า การบริหารงานวิชาการและด้านคุณภาพผู้เรียน มีความเหมาะสมในระดับปรับปรุงถึงระดับ น้อย รวมทั้งผลการวิจัยการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาของ สมาคมผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา แห่งประเทศไทย (2548, หน้า 4-5) พบว่า การบริหารงานวิชาการ โดยเฉพาะการพัฒนาหลักสูตร ของสถานศึกษาขาดการดูแลจากสำนักงานเขตพื้นที่ ไม่สามารถให้ความช่วยเหลือได้ สอดคล้องกับ

ผลการตรวจราชการของสำนักผู้ตรวจราชการกระทรวง ศึกษาธิการ พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนโรงเรียนขนาดเล็ก ทั้งสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติเดิมกับกรมสามัญศึกษาเดิม อยู่ในเกณฑ์ต่ำกว่า 70% จาก โรงเรียนประมาณ 10,000 โรงทั่วประเทศ ซึ่งสาเหตุดังกล่าวมี 3 ด้าน คือ 1) ด้านผู้บริหาร ผู้บริหารไม่เห็นความสำคัญของการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและขาดความสนใจในงานวิชาการ ตลอดจนการพัฒนาบุคลากร 2) ด้านครูผู้สอน ครูไม่เพียงพอ มีงานต้องรับผิดชอบมาก ขาดทักษะการสอน ไม่มีเวลาจัดการแผนการสอนและสื่อการสอน 3) ด้านนักเรียน คุณภาพนักเรียนไม่ดีเท่าที่ควร ขาดทักษะการดำรงชีวิต ขาดงานและขาดแคลน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2548) ซึ่งสอดคล้องกับนักการศึกษาหลายคนได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการบริหาร โรงเรียน ได้แก่ ปัจจัยด้านโรงเรียน ปัจจัยด้านพฤติกรรมกรรมการบริหาร ปัจจัยด้านครูและปัจจัยด้านนักเรียน (House, Rizzo & Lirtman, 1970, p. 319; Pendley, 1986, p. 98; Reid, Hopkins & Holly, 1988, pp. 24-29; Davis & Thomas, 1989, pp. 81-83; Ivancevich & Matteson, 1997, pp. 58-60; Hoy & Miskel, 2001, p. 409) และจากการศึกษาของ แทนเนอร์ (Tanner, 1981, p. 333) พบว่า ปัจจัยด้านผู้บริหาร เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จการบริหารจัดการสถานศึกษาและเป็นการสนับสนุนดังกล่าวยังว่า ความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการบริหาร โรงเรียนในภาพรวมเกิดจากความสามารถการบริหารจัดการของผู้บริหาร โรงเรียน ศักยภาพครู และผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนเป็นสำคัญ (สมจิตร อุดม, 2547, หน้า 10) ซึ่งแต่ละปัจจัยยังประกอบด้วยตัวแปรย่อยอีกหลายประการที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลการบริหารวิชาการของโรงเรียน จากการผสมผสานแนวคิดของนักการศึกษาหลายคน สามารถสรุปได้ดังนี้ ปัจจัยด้านผู้บริหาร ได้แก่ วุฒิการศึกษา ขนาดของโรงเรียน ประสบการณ์ทางการบริหาร วิสัยทัศน์ของผู้บริหาร ความเป็นผู้นำทางวิชาการ พฤติกรรมการบริหารด้านการเป็นผู้นำและพฤติกรรมกรรมการบริหารด้านการติดต่อสื่อสาร วัฒนธรรมโรงเรียน ปัจจัยด้านครู ได้แก่ วุฒิการศึกษาของครู ประสบการณ์สอนของครู ชั่วโมงสอนของครู พฤติกรรมการสอนของครู คุณภาพการสอนของครู ความพึงพอใจในการทำงานของครู แสการสนับสนุนทางสังคมของครู และปัจจัยด้านนักเรียน ได้แก่ เพศของนักเรียน ระดับเศรษฐกิจของผู้ปกครอง ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง พฤติกรรมด้านการเรียน เจตคติต่อการเรียน พฤติกรรมด้านสังคมกับกลุ่มเพื่อนและความสัมพันธ์ภายในครอบครัว

สภาพการณ์การจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออก ประกอบด้วย จังหวัดชลบุรี ระยอง จันทบุรี ตราด สระแก้ว ปราจีนบุรี นครนายก และฉะเชิงเทรา ผลการทดสอบคุณภาพการศึกษาระดับชาติของประเทศไทย (O-Net) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2549 ปีการศึกษา 2550 พบว่า นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยต่ำ

กว่ามาตรฐานในวิชาหลักเกือบทุกรายวิชา ดังนี้ ภาษาไทย คะแนนเฉลี่ย 50.74-50.12 สังคมศึกษา คะแนนเฉลี่ย 37.63-37.11 ภาษาต่างประเทศ คะแนนเฉลี่ย 31.37-29.83 คณิตศาสตร์ คะแนนเฉลี่ย 28.92-32.44 และวิทยาศาสตร์ คะแนนเฉลี่ย 34.82-34.22 ตามลำดับ ซึ่งนับว่าเป็นปัญหาที่สำคัญของสถานศึกษา ในด้านประสิทธิผลการบริหารวิชาการ ซึ่งเกี่ยวข้องโดยตรงกับผู้บริหาร ครูผู้สอน นักเรียน ดังนั้น ประเด็นแห่งความสนใจในการศึกษาวิจัยก็คือ ประสิทธิภาพการบริหารวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับใด มีปัจจัยอะไรบ้าง ที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการบริหารวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาและมีปัจจัยอะไรบ้างที่สามารถอธิบายประสิทธิผลการบริหารวิชาการ ทั้งนี้ลักษณะของการวิจัยทางการศึกษามีลักษณะเป็นข้อมูลระดับชั้นลดหลั่นสอดแทรก (Hierarchical Nested Data) และมีระดับการวัดหลายระดับ (Multilevel of Measurement) (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2542, หน้า 236) โดยเฉพาะข้อมูลระดับนักเรียนเป็นข้อมูลระดับบุคคลที่เป็นหน่วยวัดที่เล็กที่สุดและได้รับอิทธิพลจากคุณลักษณะตัวแปรในระดับห้องเรียนผู้สอน หรือชั้นเรียน และในขณะเดียวกันข้อมูลระดับห้องเรียนผู้สอนก็จะได้รับอิทธิพลจากคุณลักษณะตัวแปรที่เกี่ยวกับผู้บริหารสถานศึกษา เป็นต้น และการวิเคราะห์ข้อมูลที่ผ่าน ๆ มา กระทำด้วยการจัดข้อมูลเป็นระดับเดียว เป็นการละเลยโครงสร้างของระดับข้อมูล ทำให้เกิดความผิดพลาดในการสรุปผลระหว่างระดับ เนื่องจากความผิดพลาดในการประมาณค่าสัมประสิทธิ์ของการทำงานและความคลาดเคลื่อนของการทำนายก็มีค่าความแปรปรวนสูงและไม่คงที่และการวิเคราะห์ข้อมูลเพียงระดับเดียว จึงขัดกับธรรมชาติที่แท้จริงของความแตกต่างระหว่างกลุ่ม (สำเริง บุญเรืองรัตน์, 2540, หน้า 37)

ดังนั้น ผู้วิจัยซึ่งเป็นผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงใต้ จึงสนใจในการศึกษา ปัจจัยทุกระดับที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการบริหารวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงใต้ ที่มีรูปแบบการศึกษาและการวิเคราะห์ทุกระดับด้วยสมการถดถอยกรณี 3 ระดับ ทั้งนี้เพื่อศึกษาว่าระดับประสิทธิผลการบริหารวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอยู่ในระดับใด และมีปัจจัยใดที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการบริหารวิชาการ ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงใต้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิผลการบริหารวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงใต้
2. เพื่อศึกษาปัจจัยระดับนักเรียน ปัจจัยระดับห้องเรียนและปัจจัยระดับโรงเรียนที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการบริหารวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงใต้

3. เพื่อสร้างโมเดลทุกระดับของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการบริหารวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออก

ความสำคัญของการวิจัย

ผลการวิจัยนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน บุคคลและคณะบุคคลที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังต่อไปนี้

1. ผลการวิจัย ทำให้ทราบระดับประสิทธิผลการบริหารวิชาการ ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางประกอบการพัฒนาผู้บริหารครูและการบริหารวิชาการ โรงเรียนในสังกัด
2. ผลการวิจัย ทำให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการบริหารวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ใช้เป็นแนวทางประกอบการกำหนดนโยบาย วางแผนการจัดการบริหารงานวิชาการ การพัฒนาผู้บริหาร ครูและใช้เป็นแนวทางให้ผู้บริหารสถานศึกษาพัฒนาตนเอง โดยการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการบริหาร เพื่อให้สถานศึกษามีประสิทธิผลการบริหารวิชาการในระดับสูงขึ้นไป
3. ผลการวิจัย จะเป็นประโยชน์ต่อโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่จะนำไปใช้เป็นข้อมูลประกอบการพัฒนาครู โดยการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการสอน และพัฒนาการจัดการเรียนการสอน ให้มีประสิทธิผลการบริหารวิชาการมากยิ่งขึ้น
4. ผลการวิจัย จะเป็นประโยชน์ต่อนักเรียน โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์และมีพฤติกรรมการเรียนที่เหมาะสม

คำถามการวิจัย

การวิจัยนี้ผู้วิจัยต้องการศึกษาค้นหาคำตอบของปัญหาการวิจัยในประเด็นดังต่อไปนี้

1. ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกมีประสิทธิผลการบริหารวิชาการอยู่ในระดับใด
2. ปัจจัยระดับนักเรียน ปัจจัยระดับห้องเรียน และปัจจัยระดับโรงเรียนมีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการบริหารวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกหรือไม่เพียงใด

3. โมเดลพระคัมภีร์ของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการบริหาร
ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงใต้

สมมติฐานการวิจัย

งานวิจัยนี้มีสมมติฐาน ดังนี้

1. ปัจจัยระดับนักเรียน มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการบริหาร
สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงใต้
2. ปัจจัยระดับห้องเรียน มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการบริหาร
สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงใต้ รายห้องเรียน
3. ปัจจัยระดับโรงเรียน มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการบริหาร
สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงใต้ รายโรงเรียน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาปัจจัยพระคัมภีร์ที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการบริหาร
สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงใต้ ครั้งนี้ ได้นำผลการวิจัย แนวคิด ทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง
กับการบริหารสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จในด้านการบริหารวิชาการ ตามแนวคิดของ
ฮอย และมิสเกล (Hoy & Miskel, 1991, p. 281) และแนวคิดของ เรด และคณะ (Reid, David, &
Peter, 1988, p. 281) ที่กล่าวว่า ประสิทธิภาพของโรงเรียนไม่ได้หมายถึงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
ด้านวิชาการเพียงอย่างเดียว หรือความพึงพอใจในการทำงานเพียงอย่างเดียว แต่หมายถึงการบรรลุ
เป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ต่าง ๆ ของสถานศึกษาที่วางไว้ด้วย รวมไปถึงความสามารถพัฒนา
นักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก นอกจากนี้ โบริช (Borich, 1992, p. 286) กล่าวว่า โรงเรียนเป็น
องค์การหรือสถาบันที่มีหน้าที่ให้การอบรม สั่งสอน ให้ความรู้ความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรม
และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมให้เหมาะสมและถือว่าเป็นประสิทธิผลของโรงเรียน เป็นต้น สอดคล้อง
กับแนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยความสำเร็จของการบริหารสถานศึกษาของ ฮอย และมิสเกล (Hoy &
Miskel, 2001, p. 292) เดวิสและโทมัส (Davis & Thomas, 1989, pp. 81-83) ฟิดเลอร์และเชเมอร์
(Fiedler & Chemers, 1974, p. 36) พบว่า การบริหารโรงเรียนให้ประสบความสำเร็จในภาพรวมแล้ว
จะต้องมีปัจจัยที่สำคัญคือ ปัจจัยระดับผู้บริหาร ปัจจัยด้านบุคลากร ปัจจัยด้านนักเรียน ซึ่งสอดคล้อง
กับแนวคิดนักการศึกษาไทย เช่น พิชญาภรณ์ อิงคามระธร (2532, หน้า 99) จันทราณี สงวนนาม
(2533, หน้า 11) บุญเรือน หมั่นทรัพย์ (2538, หน้า 8-9) และ ประสิทธิ์ สาระสันต์ (2542, หน้า 61)
ใช้กรอบแนวคิดในการวิจัย โดยมีปัจจัยในแต่ละระดับ ดังนี้

1. ปัจจัยระดับโรงเรียน ยึดแนวคิดของ เกษเชอร์วิก (Knezevich, 1984, p. 5) เดอร์โรเซ (DeRoche, 1987, p. 223) เทนเนอร์ (Tanner, 1981, p. 223) และสอดคล้องกับแนวคิดนักการศึกษาไทย เช่น ชาลิต หมั่นนุช (2537, หน้า 125) กมลวรรณ ชัยวานิชศิริ (2536, หน้า 12) บุญเรือน หมั่นทรัพย์ (2538, หน้า 10) นารี อาแว (2545, หน้า 162) พิมพ์อร สดเอี่ยม (2547, หน้า 305) สมจิตร อุดม (2547, หน้า 203-218) สุวัฒน์ วิวัฒนานนท์ (2548, หน้า 253-259) พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการบริหารโรงเรียน คือ 1) วุฒิการศึกษา 2) ขนาดของโรงเรียน 3) ประสบการณ์ทางการบริหาร 4) วิสัยทัศน์ของผู้บริหาร 5) ความเป็นผู้นำทางวิชาการ 6) พฤติกรรมการบริหาร ด้านการเป็นผู้นำ 7) พฤติกรรมการบริหารด้านการติดต่อสื่อสาร 8) วัฒนธรรมโรงเรียน โดยวิสัยทัศน์ของผู้บริหาร ยึดแนวคิดของ บรอน (Braun, 1991, p. 26) ความเป็นผู้นำทางวิชาการ ยึดแนวคิดของ ฮอลล์ลิงเจอร์ (Hallinger, 1984 cited in Krug, 1992, p. 431) พฤติกรรมการบริหารด้านการเป็นผู้นำ ตามแนวคิดของ เบส และอโวลีโอ (Bass & Avolio, 1995) ได้แก่ ภาวะผู้นำแบบเปลี่ยนสภาพ (Transformation Leadership) และพฤติกรรมการบริหารด้านการติดต่อสื่อสาร ตามแนวคิดของ บาร์นาร์ด (Barnard & Chester, 1972, pp. 175-176) ได้แก่ การติดต่อสื่อสารแบบเป็นทางการ (Formal Communication) และการติดต่อสื่อสารแบบไม่เป็นทางการ (Informal Communication) วัฒนธรรมโรงเรียน ตามแนวคิดของ คาเมรอน และควิน (Cameron & Quinn, 1999)

2. ปัจจัยระดับห้องเรียน จากการศึกษาแนวคิดของการา (Gara, 1998, p. 4165) อุทุมพร ทองอุไทย (2523, หน้า 57-58) จันทราณี สงวนนาม (2533, หน้า 77) กมลวรรณ ชัยวานิชศิริ (2536, หน้า 80) ราชันย์ บุญธิมา (2542, หน้า 66) พิมพ์อร สดเอี่ยม (2547, หน้า 7-10) และสมจิตร อุดม (2547, หน้า 216-217) พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน ประกอบด้วย 1) วุฒิการศึกษาของครู 2) ประสบการณ์สอนของครู 3) ชั่วโมงสอน ของครู 4) พฤติกรรมการสอนของครู 5) คุณภาพการสอนของครู 6) ความพึงพอใจในการทำงานของครู 7) การสนับสนุนทางสังคมของครู โดยพฤติกรรมการสอนของครู ยึดแนวคิดของ แจ่มจันทร์ กุลวิจิตร (2532, หน้า 5-6) คุณภาพการสอนของครู ยึดแนวคิดของ บลูม (Bloom, 1976, pp. 128-188) ความพึงพอใจในการทำงานของครู ยึดแนวคิดของ ฟีดส์เลอร์ (Fiedler, 1967, p. 36) ฮอยและมิสเกล (Hoy & Miskel, 1991, p. 339) และล็อก (Locke, 1984, p. 93) การสนับสนุนทางสังคมของครูยึดแนวคิดของ เฮ้าส์ (House, 1981, p. 206) และเฟเบอร์ (Faber, 1983, p. 147)

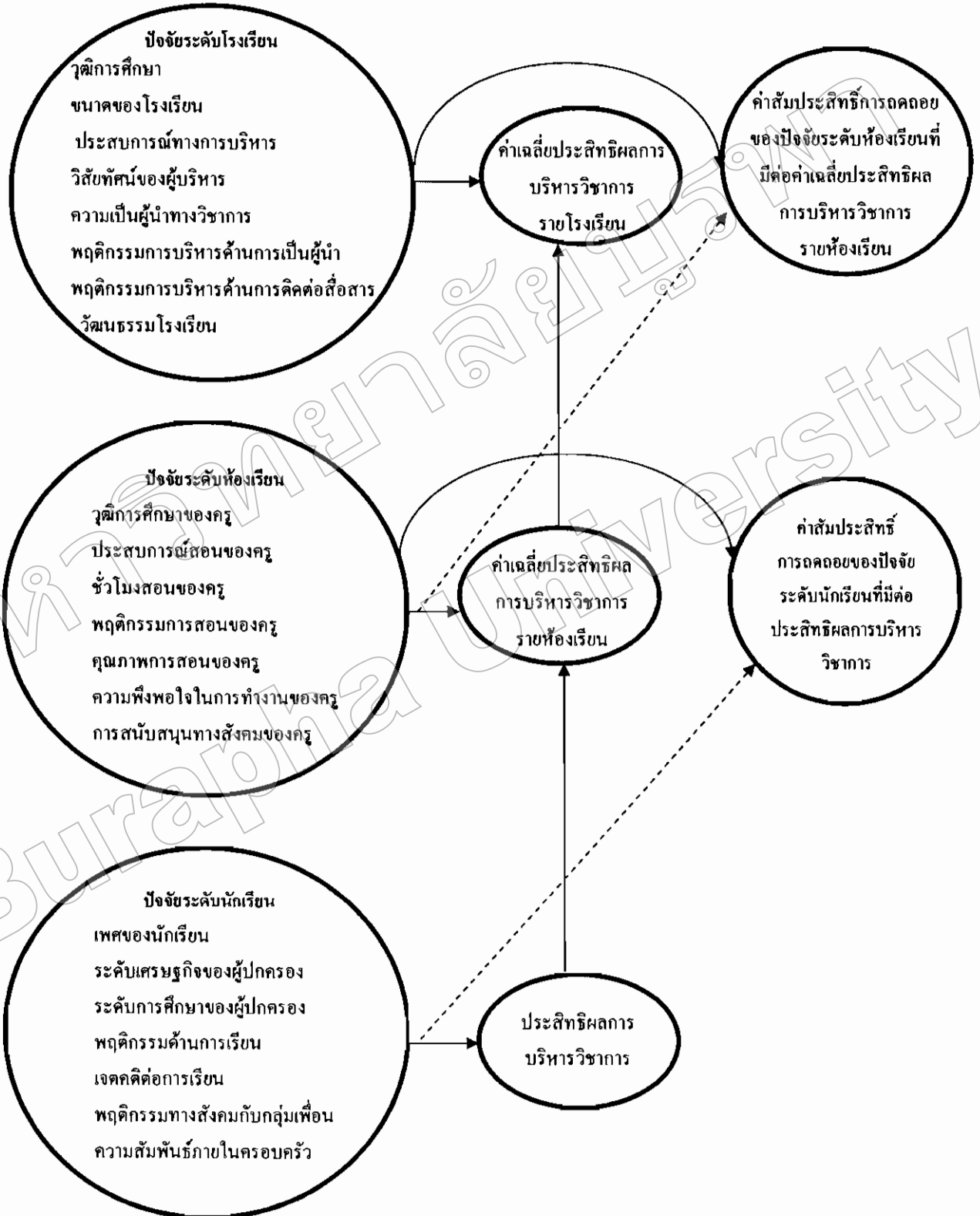
3. ปัจจัยระดับนักเรียน จากการศึกษาแนวคิดของ แคมเบลและยาซุฮิโร (Campbell & Yasuhiro, 1994, p. 698 อ้างถึงใน ราชันย์ บุญธิมา, 2542, หน้า 59-61) บุญเรือน หมั่นทรัพย์ (2538, หน้า 57) ประเสริฐ เตะชนาราเกียรติ (2532, หน้า 72-73) นพรัตน์ ชัยเรือง (2551, หน้า 207)

พบว่า ปัจจัยระดับนักเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการบริหารโรงเรียน ประกอบด้วย 1) เพศของนักเรียน 2) ระดับเศรษฐกิจของผู้ปกครอง 3) ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง 4) พฤติกรรมด้านการเรียน 5) เจตคติต่อการเรียน 6) พฤติกรรมด้านสังคมกับกลุ่มเพื่อน 7) ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว โดยพฤติกรรมด้านการเรียนเป็นการศึกษาตามแนวคิดของ แมคคอกซ์ (Maddox, 1963, pp. 2-5) เจตคติทางการเรียน ยึดแนวคิดของ ไทรแอนดิส (Triandis, 1971, p. 189) พฤติกรรมด้านสังคมกับกลุ่มเพื่อน ยึดแนวคิดของ วอน (Vanghn, 1994, p. 3706-A) และความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ยึดตามแนวคิด สุนันทา ประไพกุล (2535, หน้า 31-32)

เนื่องจากองค์การทางการศึกษามีลักษณะธรรมชาติของข้อมูลโดยทั่วไปเป็นระดับชั้นลดหลั่นสอดแทรก ตัวแปรทางการศึกษาทั้งในระดับเดียวกันและต่างระดับกัน ย่อมมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันตลอดเวลา (สำเริง บุญเรืองรัตน์, 2540, หน้า 57; นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2542, หน้า 236) การวิจัยที่ผ่านมามีการวิเคราะห์ข้อมูลกระทำด้วยการจัดข้อมูลเป็นระดับเดียว ซึ่งเป็นการละเลยโครงสร้างของระดับข้อมูลและหน่วยงานการวิเคราะห์ต่างระดับ ทำให้เกิดความผิดพลาดในการสรุปผลระหว่างระดับเนื่องจากความผิดพลาดในการประมาณค่าสัมประสิทธิ์ของการทำนายและความคลาดเคลื่อนของการทำนายก็มีค่าความแปรปรวนสูงและไม่คงที่ (สำเริง บุญเรืองรัตน์, 2540, หน้า 57) นอกจากนี้มีนักวิชาการและนักวิจัยหลายคนได้เสนอวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลพหุระดับ (Multilevel Analysis) ที่นับว่าสอดคล้องกับ โครงสร้างและธรรมชาติของข้อมูลทางการศึกษา ดังนั้น ในการศึกษาปัจจัยพหุระดับที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการบริหารวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงใต้ ผู้วิจัยจึงนำรูปแบบของการศึกษามีลักษณะการจัดตัวแปรที่ศึกษาเป็นพหุระดับ ตามลักษณะองค์ประกอบของระบบสถาบัน โดยแบ่งตัวแปร ที่ศึกษาเป็น 3 ระดับ คือ 1) ระดับนักเรียน 2) ระดับห้องเรียน และ 3) ระดับโรงเรียน ตัวแปรระดับนักเรียนเป็นตัวแปร ที่มีหน่วยการวัดที่เล็กที่สุด จะได้รับอิทธิพลจากคุณลักษณะตัวแปรระดับห้องเรียนหรือระดับชั้นเรียน ซึ่งเป็นระดับชั้นข้อมูลที่สูงกว่าและเป็นหน่วยการวัดที่ใหญ่กว่า ขณะเดียวกันข้อมูลระดับห้องเรียนจะได้รับอิทธิพลจากคุณลักษณะตัวแปรระดับโรงเรียนซึ่งเป็นระดับข้อมูลที่สูงกว่าระดับห้องเรียน ดังนั้นกรอบความคิดที่ผู้วิจัยใช้ในการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการบริหารวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงใต้ มีรูปแบบพหุระดับของการศึกษาประสิทธิผลการบริหารวิชาการ ดังภาพที่ 1

ตัวแปรอิสระ

ตัวแปรตาม

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีขอบเขต ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาปัจจัยพหุระดับที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการบริหารวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงใต้

1.1 ปัจจัยระดับโรงเรียน ประกอบด้วย วุฒิการศึกษา ขนาดของโรงเรียน ประสิทธิภาพการบริหาร ทัศนคติของผู้บริหาร ความเป็นผู้นำทางวิชาการ พฤติกรรมการบริหารด้าน การเป็นผู้นำ พฤติกรรมการบริหารด้านการติดต่อสื่อสาร และวัฒนธรรมโรงเรียน

1.2 ปัจจัยระดับห้องเรียน ประกอบด้วย วุฒิการศึกษาของครู ประสิทธิภาพการสอนของครู ชั่วโมงสอนของครู พฤติกรรมการสอนของครู คุณภาพการสอนของครู ความพึงพอใจในการทำงานของครู และการสนับสนุนทางสังคมของครู

1.3 ปัจจัยระดับนักเรียน ประกอบด้วย เพศของนักเรียน ระดับเศรษฐกิจของผู้ปกครอง ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง พฤติกรรมการเรียน เจตคติต่อการเรียน พฤติกรรมด้านสังคมกับกลุ่มเพื่อนและความสัมพันธ์ภายในครอบครัว

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2551 ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงใต้

3. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

3.1 ตัวแปรอิสระ คือ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการบริหารวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงใต้ ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้จัดตัวแปรอิสระแบบพหุระดับเป็น 3 ระดับ ดังนี้

3.1.1 ปัจจัยระดับโรงเรียน ได้แก่

3.1.1.1 วุฒิการศึกษา

3.1.1.2 ขนาดของโรงเรียน

3.1.1.3 ประสิทธิภาพการบริหาร

3.1.1.4 ทัศนคติของผู้บริหาร

3.1.1.5 ความเป็นผู้นำทางวิชาการ

3.1.1.6 พฤติกรรมการบริหารด้านการเป็นผู้นำ

3.1.1.7 พฤติกรรมการบริหารด้านการติดต่อสื่อสาร

3.1.1.8 วัฒนธรรมโรงเรียน

3.1.2 ปัจจัยระดับห้องเรียน ได้แก่

- 3.1.2.1 วุฒิการศึกษาของครู
- 3.1.2.2 ประสบการณ์สอนของครู
- 3.1.2.3 ชั่วโมงสอนของครู
- 3.1.2.4 พฤติกรรมการสอนของครู
- 3.1.2.5 คุณภาพการสอนของครู
- 3.1.2.6 ความพึงพอใจในการทำงานของครู
- 3.1.2.7 การสนับสนุนทางสังคมของครู

3.1.3 ปัจจัยระดับนักเรียน ได้แก่

- 3.1.3.1 เพศของนักเรียน
- 3.1.3.2 ระดับเศรษฐกิจของผู้ปกครอง
- 3.1.3.3 ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง
- 3.1.3.4 พฤติกรรมด้านการเรียน
- 3.1.3.5 เจตคติต่อการเรียน
- 3.1.3.6 พฤติกรรมทางสังคมกับกลุ่มเพื่อน
- 3.1.3.7 ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ประสิทธิภาพการบริหารวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย

- 3.2.1 ความมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์
- 3.2.2 มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม
- 3.2.3 มีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต
- 3.2.4 มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรองและมีวิสัยทัศน์
- 3.2.5 มีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร
- 3.2.6 มีทักษะในการแสวงความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง
- 3.2.7 มีสุขนิสัย สุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี
- 3.2.8 มีสุนทรียภาพ และลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรีและกีฬา

ข้อจำกัดของการวิจัย

1. นักเรียนและครูกลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาผู้วิจัยเลือกศึกษาเฉพาะนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 และครูที่สอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในปีการศึกษา 2551 ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. ในการศึกษาในครั้งนี้ จะเลือกศึกษาเฉพาะโรงเรียนศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่เปิดสอนในระดับช่วงชั้นที่ 3-4 เท่านั้น

นิยามศัพท์เฉพาะ

นิยามศัพท์เฉพาะการวิจัยครั้งนี้ มีดังนี้

1. สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่เปิดสอนในระดับช่วงชั้นที่ 3-4
2. ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ผู้บริหารสูงสุดของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ดำรงตำแหน่งหรือรักษาราชการในตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่เปิดสอนในระดับช่วงชั้นที่ 3-4
3. ครู หมายถึง ครูที่มีหน้าที่ปฏิบัติการสอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่เปิดสอนในระดับช่วงชั้นที่ 3-4
4. นักเรียน หมายถึง ผู้ที่กำลังศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่เปิดสอนในระดับช่วงชั้นที่ 3-4
5. ประสิทธิภาพการบริหารวิชาการ หมายถึง ผลการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา ในการปฏิบัติงานทางการบริหารวิชาการจนสามารถทำให้นักเรียนมีความรู้ ความสามารถ มีทักษะ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษา ประกอบด้วย
 - 5.1 ความมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์
 - 5.2 มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม
 - 5.3 มีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต
 - 5.4 มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรองและมีวิสัยทัศน์
 - 5.5 มีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร
 - 5.6 มีทักษะ ในการแสวงความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

5.7 มีสุขนิสัย สุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี

5.8 มีสุนทรียภาพ และลักษณะนิสัยด้านศิลปะ คณิต และกีฬา

6. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการบริหารวิชาการ หมายถึง องค์ประกอบในด้านต่าง ๆ ของผู้บริหารสถานศึกษา ครู และนักเรียน ซึ่งมีผลต่อประสิทธิผลการบริหารวิชาการที่แตกต่างกันไป ประกอบด้วย ปัจจัยระดับโรงเรียน ปัจจัยระดับห้องเรียน และปัจจัยระดับนักเรียน

6.1 ปัจจัยระดับโรงเรียน หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกของผู้บริหารสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการบริหารวิชาการ และมีอิทธิพลต่อปัจจัยระดับห้องเรียนและปัจจัยระดับนักเรียน ประกอบด้วย วุฒิการศึกษา ขนาดของโรงเรียน ประสบการณ์ทางการบริหาร วิสัยทัศน์ของผู้บริหาร ความเป็นผู้นำทางวิชาการ พฤติกรรมการบริหารด้านการเป็นผู้นำ พฤติกรรมการบริหารด้านการติดต่อสื่อสาร และวัฒนธรรมโรงเรียน

6.1.1 วุฒิการศึกษา หมายถึง ระดับการศึกษาสูงสุด ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ คำว่าปริญญาตรี ปริญญาตรี สูงกว่าปริญญาตรี

6.1.2 ขนาดของโรงเรียน หมายถึง การแบ่งลักษณะ โรงเรียนโดยใช้เกณฑ์จำนวนนักเรียนที่มีอยู่ในโรงเรียนมาจำแนก ประกอบด้วย โรงเรียนขนาดเล็ก (นักเรียน 1-499 คน) โรงเรียนขนาดกลาง (นักเรียน 500-1,499 คน) โรงเรียนขนาดใหญ่ (นักเรียน 1,500-2,499 คน) และโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ (นักเรียน 2,500 คนขึ้นไป)

6.1.3 ประสบการณ์ทางการบริหาร หมายถึง ระยะเวลาที่ดำรงตำแหน่งของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนสังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมาก่อนจนถึงปัจจุบัน แบ่งเป็น ประสบการณ์น้อย (ระยะเวลาน้อยกว่า 5 ปี) ประสบการณ์ปานกลาง (ระยะเวลา 5 ปีขึ้นไป-15 ปี) ประสบการณ์มาก (ระยะเวลา 15 ปีขึ้นไป)

6.1.4 วิสัยทัศน์ของผู้บริหาร หมายถึง ความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษาที่กำหนดนโยบายสามารถวางแผน และมองเห็นภาพการปฏิบัติงานของโรงเรียนในอนาคต โดยภาพนั้นสอดคล้องกับเป้าหมายเชิงปริมาณและคุณภาพทางการศึกษา มีความเป็นไปได้ และสามารถกำหนดวิธีการปฏิบัติให้เกิดมาตรฐานและมีคุณภาพที่จะนำโรงเรียนให้ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้มี 3 ด้าน ประกอบด้วย การสร้างวิสัยทัศน์ การเผยแพร่วิสัยทัศน์และการปฏิบัติตามวิสัยทัศน์

6.1.5 ความเป็นผู้นำทางวิชาการ หมายถึง ความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีความรู้ความสามารถในการนำความรู้ วิธีการ ตลอดจนเทคนิคใหม่ ๆ ที่มีประสิทธิภาพในการจัดการศึกษามาใช้ในการบริหารการเรียนการสอน เช่น การกำหนด เป้าหมายและวัตถุประสงค์

ของโรงเรียน การวางแผนและการนำแผนไปปฏิบัติ การนำผลการวิจัยมาใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอน ตลอดจนการส่งเสริมกิจกรรมทางวิชาการของโรงเรียน

6.1.6 พฤติกรรมการบริหารด้านการเป็นผู้นำ หมายถึง การกระทำที่แสดงออกถึงความสามารถในการนำและบริหารบุคคลให้ปฏิบัติงานให้บรรลุผลสำเร็จ โดยสามารถเปลี่ยนสภาพผู้ตามให้เกิดความรู้สึกเห็นความสำคัญและคุณค่าของผลงานที่จะออกมา จูงใจให้ผู้บังคับบัญชาสนใจทำงานเพื่อหน่วยงานหรือหมู่คณะ เปลี่ยนแปลงระดับความต้องการของผู้ใต้บังคับบัญชาให้สูงขึ้นโดยอาศัยคุณลักษณะของผู้นำที่สำคัญ 4 ประการ คือ การโน้มน้าวความคิด (Idealized Influence) การคลอใจให้เกิดแรงจูงใจ (Inspirational Motivation) การกระตุ้นการใช้ปัญญา (Intellectual Stimulation) และการเน้นความสัมพันธเป็นรายบุคคล (Individualized Consideration)

6.1.7 พฤติกรรมการบริหารด้านการติดต่อสื่อสาร หมายถึง การกระทำที่แสดงออกถึงความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษาในการติดต่อสื่อสาร ได้แก่ การติดต่อสื่อสารแบบเป็นทางการ เป็นการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารที่มีระเบียบแบบแผนกำหนดไว้อย่างชัดเจน เป็นการติดต่อสื่อสารที่เป็นลายลักษณ์อักษร จะมีลักษณะของการติดต่อสื่อสารตามสายการบังคับบัญชาและการติดต่อสื่อสารแบบไม่เป็นทางการ เป็นการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารที่เกิดขึ้นในรูปแบบของบุคคลกับบุคคล หรือบุคคลกับองค์การเป็นส่วนใหญ่ มักจะติดต่อประสานงานเป็นการส่วนตัวสามารถพูดคุยเป็นกันเองกับผู้ร่วมงาน

6.1.8 วัฒนธรรมโรงเรียน หมายถึง ลักษณะของการปฏิบัติงาน ความสัมพันธ์ของสมาชิก การปรับเปลี่ยนเพื่อพัฒนานวัตกรรมที่ได้พัฒนาและยึดถือปฏิบัติติดต่อกันมาภายในโรงเรียนเกิดเป็นวัฒนธรรมเด่น จนทำให้เกิดแนวทางพฤติกรรมกรกระทำและมีความคาดหวังในสมาชิกของโรงเรียน แบ่งออกเป็น 4 แบบ คือ วัฒนธรรมแบบครอบครั้ว วัฒนธรรมแบบเปลี่ยนแปลงพัฒนา วัฒนธรรมแบบราชการ และวัฒนธรรมแบบการตลาด

6.2 ปัจจัยระดับห้องเรียน หมายถึง องค์ประกอบที่เกี่ยวกับลักษณะต่าง ๆ ซึ่งมีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการบริหารวิชาการ เป็นปัจจัยที่ได้รับอิทธิพลมาจากปัจจัยระดับโรงเรียน และมีอิทธิพลต่อปัจจัยระดับนักเรียน ประกอบด้วย วุฒิการศึกษาของครู ประสบการณ์สอนของครู ชั่วโมงสอนของครู พฤติกรรมการสอนของครู คุณภาพการสอนของครู ความพึงพอใจในการทำงานของครู การสนับสนุนทางสังคมของครู

6.2.1 วุฒิการศึกษาของครู หมายถึง ระดับการศึกษาสูงสุดของครูผู้สอน ได้แก่ ค่ากว่าปริญญาตรี ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า สูงกว่าปริญญาตรี

6.2.2 ประสบการณ์สอนของครู หมายถึง ระยะเวลาที่ครูได้ปฏิบัติหน้าที่ใน

การจัดการเรียนการสอนนักเรียนอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน แบ่งเป็นประสบการณ์น้อย (ระยะเวลา น้อยกว่า 5 ปี) ประสบการณ์ปานกลาง (ระยะเวลา 5 ปีขึ้นไป-15 ปี) ประสบการณ์มาก (ระยะเวลา 15 ปีขึ้นไป)

6.2.3 ชั่วโมงสอนของครู หมายถึง จำนวนชั่วโมงการสอนทั้งหมดของครู ต่อสัปดาห์ ที่ได้รับมอบหมายจากโรงเรียน แบ่งเป็น ชั่วโมงสอนน้อย (ไม่เกิน 15 ชั่วโมง) ชั่วโมงสอนปานกลาง (16-24 ชั่วโมง) ชั่วโมงสอนมาก (25 ชั่วโมงขึ้นไป)

6.2.4 พฤติกรรมการสอนของครู หมายถึง การกระทำที่แสดงออกถึงความรู้ ความสามารถ เทคนิค วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครู ได้แก่ การเตรียมการสอน การดำเนินการสอน การวัดและประเมินผล และคุณลักษณะของอาจารย์ ให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ สร้างองค์ความรู้ เกิดกระบวนการเรียนรู้ ได้ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

6.2.5 คุณภาพการสอนของครู หมายถึง การกระทำที่แสดงถึงความสามารถของครู ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยการชี้แนะการเรียนรู้ต่อผู้เรียน การให้นักเรียนได้ปฏิบัติ และการมีส่วนร่วมในการเรียน การเสริมแรง และการให้ข้อมูลย้อนกลับและแก้ไขข้อบกพร่อง ของนักเรียน

6.2.6 ความพึงพอใจในการทำงานของครู หมายถึง พฤติกรรมการแสดงออก ในความรู้สึกรักของครูในทางที่ดี มีความพึงพอใจในการปฏิบัติหน้าที่ พึงพอใจผู้บังคับบัญชา และเพื่อนร่วมงาน มีความสุขกับรายได้ พอใจกับโอกาสความก้าวหน้า ตลอดจนสภาพแวดล้อม ทั่ว ๆ ไป

6.2.7 การสนับสนุนทางสังคมของครู หมายถึง การส่งเสริมสนับสนุนให้ครูได้รับ โอกาสที่ดีเกี่ยวกับ อารมณ์ การยอมรับนับถือ การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ การให้คำปรึกษา แนะนำจากเพื่อนร่วมงาน ทำให้เกิดความร่วมมือ มีขวัญกำลังใจในการทำงาน

6.3 ปัจจัยระดับนักเรียน หมายถึง องค์ประกอบที่เกี่ยวกับนักเรียน ซึ่งมีอิทธิพล ต่อประสิทธิภาพการบริหารวิชาการ เป็นปัจจัยที่ได้รับอิทธิพลมาจากปัจจัยระดับโรงเรียนและปัจจัย ระดับห้องเรียน ประกอบด้วย เพศของนักเรียน ระดับเศรษฐกิจของผู้ปกครอง ระดับการศึกษา ของผู้ปกครองพฤติกรรมการเรียน เจตคติต่อการเรียน พฤติกรรมด้านสังคมกับกลุ่มเพื่อน และความสัมพันธ์ภายในครอบครัว

6.3.1 เพศของนักเรียน ได้แก่ เพศหญิงและเพศชาย

6.3.2 ระดับเศรษฐกิจของผู้ปกครอง หมายถึง รายได้รวมต่อเดือนจากการประกอบ อาชีพของผู้ปกครองรวมกันต่อเดือน แบ่งเป็น 5 ระดับ คือ ไม่เกิน 10,000 บาท

10,001-20,000 บาท, 20,001- 30,000 บาท, 30,001- 40,000 บาท, และ 40,001 บาทขึ้นไป

6.3.3 ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง หมายถึง วุฒิการศึกษาของผู้ปกครองนักเรียน ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 แบ่งเป็น 5 ระดับ คือ ประถมศึกษา มัธยมศึกษาหรือปวช. อนุปริญญา หรือปวส. ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า สูงกว่าปริญญาตรี

6.3.4 พฤติกรรมด้านการเรียน หมายถึง การกระทำหรือการปฏิบัติที่มีต่อการเรียน ทั้งในและนอกห้องเรียน ที่แสดงออกให้เห็นถึงความกระตือรือร้น ความสนใจ ความตั้งใจ และสามารถรู้จักการวางแผน ตลอดจนวิธีการเรียนในขณะที่เรียน

6.3.5 เจตคติต่อการเรียน หมายถึง ความรู้สึกหรือความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อ สถานการณ์ในการเรียนทั้งในด้านความรู้ การสอนของครูและประโยชน์ที่ได้รับ มีทั้งบวกและลบ

6.3.6 พฤติกรรมด้านสังคมกับกลุ่มเพื่อน หมายถึง ลักษณะการแสดงออกทาง พฤติกรรมในการคบหาสมาคม มีความสัมพันธ์ฉันท์เพื่อนกับเพื่อนนักเรียนคนอื่น แสดงถึง ความสนิทสนมไว้วางใจ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การปรับตัว การยอมรับ สามารถทำงาน ร่วมกับกลุ่มเพื่อนในห้องเรียน และในระดับโรงเรียนได้

6.3.7 ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว หมายถึง ลักษณะความสัมพันธ์ของ ครอบครัวที่พ่อ แม่หรือผู้ปกครอง และญาติพี่น้อง มีความสนิทสนม ผูกพัน รักใคร่ปรองดอง ร่วมปรึกษาหารือเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นภายในครอบครัว